

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ

МАТЕРІАЛИ

**XVI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»**

25-26 травня 2023 року

Київ - 2023

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Економічний факультет
Кафедра фінансів

УДК 336

Редакційна колегія: І.О. Лютий, д.е.н., проф.; С.Я. Боринець, к.е.н., проф.; З.С. Варналій, д.е.н., проф.; О.В.Любкіна, д.е.н., доц.; С.В. Науменкова, д.е.н., проф.; О.Д. Рожко, д.е.н., проф.; О.О. Солодкий, д.е.н., доц.; О.В.Чеберяко, д.і.н., к.е.н., проф.; В.А. Делас, к.е.н., доц.; Л.М. Демиденко, к.е.н., доц.; Н.В. Дрозд, к.е.н., доц.; М.О. Кнір, к.е.н., доц.; Н.С. Мєдведкова, к.е.н., доц.; Ю.Л. Наконечна, к.е.н., доц.; Є.А. Носова, к.е.н., доц.; Ю.В. Петленко, к.е.н., доц.; Н.А. Плєшакова, к.е.н., доц.; Р.В. Рак, к.е.н., доц.; М.В. Романюк, к.е.н., доц.; О.Б. Яфінович, к.е.н., доц.

Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України: Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції, 25-26 травня 2023 р. – Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2023. – 187 с.

Видання розраховано на представників наукової спільноти, викладачів, фахівців у галузі фінансів, працівників органів державного управління, студентів та аспірантів закладів вищої освіти.

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за точність викладеного матеріалу, достовірність даних та дотримання принципів академічної доброчесності покладена на авторів.*

ЗМІСТ

25 травня 2023 р.

Alekseyenko Lyudmyla, Tulai Oksana, Babii Stepan

Information communicability of sustainable financing of affordable housing in the conditions of the global crisis of the cost of living.....8

Баженова Олена

Соціальна безпека людини: особливості вимірювання в умовах військової агресії.....10

Варналій Захарій

Бюджетна безпека України: воєнні реалії та повоєнні тенденції.....12

Вовчак Ольга, Юрків Надія

Міжнародна фінансова допомога Україні за час війни.....14

Сгоричева Світлана

Етичні основи банківського бізнесу.....17

Єфименко Тетяна

Євроінтеграційний вектор трансформації інститутів державного фінансування в контексті посилення резилієнтності національної економіки.....19

Затонацька Тетяна, Пахольчук Вадим

Вплив цифрового розвитку на прозорість управління публічними фінансами.....22

Зянько Віталій, Зянько Віталій

Особливості розвитку ринку віртуальних активів.....23

Калівошко Олексій

Суперечності розвитку сектору фінансових технологій в Україні.....25

Лютий Ігор

Пріоритетні цілі фінансової політики України в умовах війни.....27

Науменкова Світлана

Інвестиційні можливості та стимули для відбудови України.....29

Онищенко Світлана, Маслій Олександра, Белкіна Марія

Детермінанти формування фінансової безпеки України в умовах війни та повоєнного відновлення.....32

Осецький Валерій, Осецька Діана

Інституціоналізація фіскальної стійкості державних фінансів в умовах воєнного стану.....34

Рожко Олександр

Детермінанти сучасного стану державних фінансів України.....36

Слатвінська Марина

Проблемні аспекти діяльності малого та мікробізнесу в умовах воєнного стану...38

Єгоричева Світлана Борисівна,
доктор економічних наук, професор, професор кафедри
фінансів, банківського бізнесу та оподаткування,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ЕТИЧНІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Роль банків суттєво трансформувалася в умовах поступального розвитку економіки. Вони стали надзвичайно важливими суспільними інституціями, діяльність яких суттєво впливає на економічний добробут держави. Функції банківництва все більше виходять за межі простого фінансового посередництва з метою отримання прибутку; цей вид бізнесу набуває ознак фінансового супермаркету, який пропонує дедалі ширший спектр послуг як для юридичних, так і для фізичних осіб. Така зміна підходів до змісту діяльності банків знайшла відображення і у нормативних документах. Якщо до 2011 року у Законі України «Про банки і банківську діяльність» банк визначався як «юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності *такі операції...*», то у сучасній редакції банк - це «юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати *банківські послуги...*» [1]. Отже, банки визнані сервісними організаціями, що висуває додаткові, підвищені вимоги до якості та етичності обслуговування клієнтів, а також до загального рівня банківської бізнес-етики.

Питання етичності банківського бізнесу ще не набули достатнього відображення у вітчизняній науковій літературі. Можна зазначити лише деякі публікації з цієї тематики, зокрема, статті І. Б. Івасіва [2; 3], Д. А. Лукіна [4], роботи І. Л. Решетнікової й Е. П. Шаповалової з проблематики етичного маркетингу у банках та В. Б. Гриців – з формування професійно-етичної компетентності майбутніх фахівців банківської справи. В їхніх працях містяться різні тлумачення етики банківського бізнесу:

- етика банківського бізнесу розглядає добрі і погані вчинки, правильну і неправильну поведінку посадових осіб та банківських інституцій у контексті їх ділової діяльності;

- етика банку – це система поведінкових норм морального змісту, що зумовлюють професійно-компетентне і сумлінне ведення банківської діяльності з урахуванням інтересів клієнтів банку, його партнерів та суспільства, загалом;

- етика банківського бізнесу – це процес, у ході якого власник, менеджер або працівник визначають етичні стандарти відносно проблем, що виникають у банку, самостійно аналізують ці проблеми і несуть особисту професійну відповідальність за прийняті рішення.

Як бачимо, у цих визначеннях «червоною ниткою» простежується ідея відповідальності перед суспільством, перед всіма суб'єктами, які тим чи іншим чином пов'язані з бізнесом банку (стейкхолдерами). Етичність банківського бізнесу як раз і знаходить відображення у вивченні та максимальному врахуванні інтересів зацікавлених сторін, що має відобразитися у стратегії його розвитку. Лише так банк може досягти успіху на фінансовому ринку.

Таке розуміння етичності бізнесу підтверджується ознаками етичних компаній, що визначаються зарубіжними фахівцями:

- знаходяться у взаємодії із внутрішніми і зовнішніми групами зацікавлених осіб. Основне правило таких компаній: робити добро своїм зацікавленим особам задля власного добра компанії;

- пов'язані з чесністю. Їхні основні правила визначають, що інтереси інших осіб враховуються як їхні власні;

- відповідальність виступає більше індивідуальною, ніж колективною. Ці компанії розробили кодекс правил, за якими індивідууми відповідальні перед самими собою;

- розглядають свою діяльність у рамках певних цілей, і ці цілі пов'язують компанію із зовнішнім оточенням (цит. за [2]).

Із сучасної точки зору, в основі професійної етики лежить принцип гуманізму, тобто будь-яка діяльність має сенс лише тоді, коли вона спрямована на благо людини. Професійна етика дозволяє конкретизувати основні риси поведінки фахівців установ сфери фінансових послуг. Так, наявність чесності та порядності робить неможливим обман клієнтів; совісність застерігатиме від вчинків, що приносять клієнтам шкоду та неприємності; осмислення свого професійного обов'язку веде до того, що працівники чітко розуміють свої професійні завдання та готові у будь-який момент надати кваліфіковану допомогу клієнту.

Визначальну роль у формуванні етичної поведінки грає такий інструментарій, як етичні стандарти (кодекси), що описують загальну систему цінностей, етичні правила, яких мають дотримуватися працівники банківських установ. Етичний кодекс – це зведення моральних принципів, моральних норм і правил поведінки, що визначає характер дій працівників організації з погляду взаємовідносин з іншими суб'єктами бізнесу, відносин у колективі і в суспільстві на основі дотримання зазначених норм, які розділяються ними.

Зараз на практиці у банківській сфері функціонують два види етичних кодексів – професійний і корпоративні. Професійний банківський кодекс регулює відносини всередині професійної спільноти, для якої характерним є вирішення певних загальнозначимих етичних проблем, а корпоративним кодексом регламентується діяльність співробітників при вирішенні етичних питань, що стосуються діяльності конкретного банку. У нашій країні «Моральний кодекс банкіра» було розроблено ще у 1999 році і оприлюднено як додаток до Енциклопедії банківської справи України. У ньому, насамперед, звертається увага на значення грошей у людському житті і визначаються особисті якості людей, чийм професійним обов'язком є керування суспільним капіталом. На жаль, на даний час зміст цього кодексу залишається відомим лише обмеженому колу фахівців.

Основними рисами банківських етичних кодексів є орієнтація на загальнолюдські цінності та розуміння соціальної відповідальності банку, прибуток якого повинен формуватися з урахуванням певних етичних принципів. В них, зокрема, закріплюються добровільні зобов'язання перед працівниками та зовнішнім оточенням, які банк бере на себе понад ті, що передбачені законодавством. Кодекс декларує більш високий рівень ділової культури, передбачає дотримання високих моральних принципів і норм, сприяє чіткому позиціонуванню банківської установи по відношенню до своїх клієнтів і співробітників. Тому кодекс корпоративної етики виконує три основні функції: репутаційну, управлінську та розвитку корпоративної культури.

Оскільки комерційні банки функціонують у регуляторному середовищі та під наглядом Національного банку України, то останній через прийняття певних нормативних актів сприяє підвищенню етичності банківського бізнесу. Серед заходів останніх років варто зазначити вимогу щодо збільшення прозорості банківського бізнесу через розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників банків, а також щодо обов'язковості оприлюднення щорічного звіту про управління як виду нефінансової звітності. Щодо взаємовідносин з клієнтами, то НБУ виконує функції захисту прав споживачів фінансових послуг, і однією з останніх подій у цьому плані стало визначення єдиного порядку здійснення нагляду за додержанням надавачами всіх фінансових послуг (банками та небанківськими фінансовими установами), надавачами обмежених платіжних послуг та колекторськими компаніями вимог законодавства про захист прав споживачів, а також вимог щодо етичної поведінки [5].

Отже, можливості повноцінного впровадження етичних норм у банківську діяльність полягають саме у зміні установок суспільства і банківського бізнесу. З однієї сторони, корпоративні етичні норми мають бути сформовані як наслідок конкуренції за клієнтів, які з часом обиратимуть ті банківські установи, що не тільки проголошують етичний вектор розвитку, а й на практиці його дотримуються. Одночасно, високі етичні норми банківництва мають бути результатом діалогу суспільства та банківської спільноти, при цьому кожна із сторін отримуватиме певні вигоди. Для суспільства дотримання етичних норм у всіх сферах допомагає уникати ризиків, сприяє здійсненню успішної підприємницької діяльності та підтримує довгостроковий економічний ріст. Для банківських установ виконання високих

етичних вимог за всіма напрямками діяльності є запорукою ведення стабільного прибуткового бізнесу, який підтримується широким колом стейкхолдерів.

Список використаних джерел:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
2. Івасів І. Б. Ділова етика у банківському бізнесі. *Формування ринкової економіки*. 2006. Вип. 16. С. 365–373.
3. Івасів І. Б. Етичний банківський бізнес та етичні банки. *Вчені записки*. 2010. Вип. 12. С. 173-179.
4. Лукин Д. А., Мазыло Т. В. Насущные вопросы бизнес этики в банковской отрасли Украины. *Технологический аудит и резервы производства*. 2015. № 3(5). С. 94-98.
5. Положення про здійснення Національним банком України нагляду за додержанням об'єктами нагляду законодавства України про захист прав споживачів фінансових послуг та обмежених платіжних послуг, вимог щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості : постанова Правління НБУ від 02 вересня 2022 року № 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0198500-22#Text>.

Єфіменко Тетяна Іванівна,
академік НАН України, доктор економічних наук,
професор, заслужений економіст України, президент,
ДННУ «Академія фінансового управління»

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНСТИТУТІВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ПОСИЛЕННЯ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ*

Тривалий, протягом багатьох десятиліть, період зростаючої економічної інтеграції наразі змінився значним поширенням явищ фрагментації економічних відносин. Після світової фінансової кризи 2008–2009 рр. і торгових обмежень протягом наступних років пандемія COVID-19 і повномасштабне російське вторгнення в Україну стали подальшим випробуванням для міжнародних відносин, посиливши скептицизм щодо переваг глобалізації. За даними МВФ, навіть обмежена фрагментація характеризується ризиками істотного скорочення світового ВВП [1; 2]. Життя підтвердило, що прагнення до сталого економічного розвитку не мають перспектив без заходів із консолідації різних аспектів потенціалу резилієнтності – стійкості до майбутніх потрясінь [3]. Процеси накопичення життєздатності, можливостей опору стресам мають супроводжуватися єдиними підходами до структурних перебудов ланцюгів створення доданої вартості на базі підвищення ефективності людського капіталу, технологічних переваг стратегічних інновацій і т. ін., з урахуванням особливостей галузей, котрі піддаються політичному впливу (фармацевтика, медичне обладнання) [4].

Основні елементи інституціонального простору управління державними фінансами (УДФ) наведено на рисунку. Україні як державі зі статусом кандидата на членство в ЄС необхідно приділяти максимальну увагу реалізації програмних напрямів протидії загрозам ентропійних коливань національного інституційного середовища. З урахуванням викликів сучасної гео економічної реальності подальше удосконалення УДФ має відбуватися через імплементацію наднаціональних просторово-часових норм і правил на базі синергічного ефекту євроінтеграції, перспектив співробітництва з державами НАТО, Міжнародним валютним фондом (МВФ) тощо. На рисунку показано, що відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі – Угода про асоціацію) [5, розд. V, гл. 3, ст. 346–347] управління змінами в цій сфері має бути націлено на виконання стратегічних завдань: трансформації фіскальних правил, ризик-менеджменту, вдосконалення програмно-цільового бюджетування у середньостроковій перспективі, реформування фінансового сектору, імплементації